

Colecția de stare civilă – între realizări și deziderate.

Actele comunale de stare civilă de la D.J.A.N. Iași

Arcadie M. Bodale

În toate direcțiile județene ale Arhivelor Naționale din România există bogate colecții de stare civilă, care cuprind registre parohiale (mitrici) și comunale pentru botezați/născuți, cununați/căsătoriți și morți. În funcție de particularitățile specifice fiecărei filiale, în aceste colecții se mai pot regăsi registre complementare actelor de stare civilă comunale (registrele de adopție sau cele cu acte relative la căsătorie, precum și registre de divorț), acte care au stat la baza întocmirii acestui gen de acte (dosare de căsătorie), adrese cu mențiuni ce trebuia să fie operate în registrele de naștere, căsătorie sau deces și, izolat, certificatele (buletinele) de naștere, căsătorie sau deces neeliberate de către autorități. Prin urmare, **Colecția de stare civilă** reprezintă totalitatea documentelor relative la nașteri, adopții, căsătorii, divorțuri și decese, grupate de către direcțiile județene ale Arhivelor Naționale conform criteriului tematic, fără a ține cont de proveniența lor (parohii, primării, isprăvnicii, tribunale județene sau consilii județene) ori de aspectul cronologic¹.

Până în prezent, în literatura de specialitate din România s-au publicat câteva studii referitoare la istoricul întocmirii acestui gen de documente² ori s-au făcut prezentări succinte ale colecțiilor de stare civilă³. La acestea se adaugă un articol

---

¹ Pentru definirea termenului de "colecție", a se vedea *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigilografie* (coordonator Ionel Gal), București, 1982, p. 74 și *Norme tehnice privind desfășurarea activităților în Arhivele Naționale*, aprobate de Directorul General nr. 227, din 18 iunie 1996, [București], 1996, p. 6.

² Liviu Moldovan, *Registrele confesionale de Stare Civilă din Transilvania*, "Revista Arhivelor", serie nouă, 1958, 1, p. 159-185; Gh. Ungureanu, *Actele de Stare civilă în Moldova până la Regulamentul Organic*, "Revista Arhivelor", 1958, 1, p. 82-92; idem, *Actele de Stare Civilă sub regimul Regulamentului Organic (1832-1864) (II)*, "Revista Arhivelor", 1959, 2, p. 58-76 [în continuare, Ungureanu, *Acte II*]; idem, *Actele de Stare Civilă sub regimul Codului Civil*, "Revista Arhivelor", 1960, 1, p. 31-48 [în continuare: Ungureanu, *Acte III*]; Petru Căpățână, *Despre conciliile și registrele de Stare Civilă păstrate la Filiala Arhivelor Statului Buzău*, în *Culegere de referate. Sesiunea 1969*, București, 1971, p. 183-187.

³ Amintim aici doar Gh. Ungureanu, *Ce poate găsi cercetătorul trecutului familiilor moldovenești în Arhivele Statului din Iași*, în *Îndrumător în Arhivele Statului Iași*, I, Iași, 1947, p. 69-75; Filiala Arhivelor Statului. Județul Timiș, [București], [1982]; Liviu Boar, *Filiala Arhivelor Statului. Județul Harghita*, București, 1984 [în continuare: Boar, *Filiala Harghita*]; idem, *Colecția registrelor parohiale de Stare Civilă*, în *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Harghita*, București, 1988, p. 154-158 [în continuare: Boar, *Colecția registrelor parohiale*]; Sergiu Vasile-Mănescu, Bujor Dulgău, *Filiala Arhivelor Statului. Județul Satu Mare*, București, 1984; Vasile Szász, Ernestin Csia, Carmen Székely, *Filiala Arhivelor Statului. Județul Covasna*, București, 1984; Vasile Gh. Miron, Mihai Ștefan Ceașu, Gavril Irimescu, Sevastița Irimescu, *Filiala*

despre unele principii generale de prelucrare a acestei categorii de documente⁴ și un studiu care analizează legitimitatea constituirii și a denumirii acestei colecții⁵.

Deși s-a susținut că “Normele tehnice în vigoare (ca și edițiile precedente) impun o manieră clară de prelucrare (ordonare, inventariere) a acestei categorii de documente”⁶, în realitate, prevederile *Normelor tehnice* sunt generale și nu oferă soluții adecvate pentru prelucrarea acestei categorii de documente. Această situație, precum și lipsa unor lucrări de specialitate care să trateze maniera de ordonare și inventariere a actelor de stare civilă, ridică numeroase probleme arhivistului care se ocupă de prelucrarea acestui gen de documente, care pot fi depășite doar după un efort susținut și prin reveniri repetate la planul metodic de lucru adoptat inițial. Situația este de neînțeles, în condițiile în care registrele parohiale și cele comunale de stare civilă oferă informații bogate pentru cercetări interdisciplinare, iar modul lor de constituire și de prelucrare ridică numeroase probleme arhiviștilor și cercetătorilor la cele mai multe filiale ale Arhivelor Naționale. Prin urmare, pentru a ușura prelucrarea acestei colecții și pentru a armoniza maniera de prelucrare a registrelor comunale de stare civilă, mai ales pentru teritoriul fostului Regat, propunem spre dezbateră tuturor celor interesați un model de prelucrare arhivistică a acestui gen de acte, model care este în curs în aplicare în cadrul Colecției de stare civilă a județului Iași. Totodată, în cadrul dezbaterii manierei de ordonare și de inventariere a registrelor comunale de stare civilă am punctat câteva dintre problemele pe care le-am întâmpinat în derularea acestor operațiuni arhivistice și soluțiile tehnice pe care le-am adoptat.

Totuși, dat fiind faptul că, până în prezent, în literatura de specialitate nu s-au publicat informații ample despre modul cum au luat naștere și s-au dezvoltat astfel de colecții, ne propunem mai întâi să analizăm cauzele care au determinat apariția acestui gen de documente, să punctăm importanța lor istorică și practică și să prezentăm modul și câteva aspecte cronologice și cantitative despre constituirea fondului Colecția de stare civilă la Arhivele Naționale din Iași. Totodată, ne vom exprima punctul de vedere asupra legitimității constituirii și a denumirii acestei colecții.

Importanța actelor de stare civilă

Apariția registrelor de stare civilă în spațiul extracarpatic a fost determinată de noile cerințe pragmatice apărute în societatea românească aflată în tranziție spre

---

Arhivelor Statului. Județul Suceava, București, 1984; Alexandru Nistor, Ioan Mureșan, Ion Rusu-Sărățeanu, Ioan Viraj, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Bistrița-Năsăud*, București, 1988; Aurel Bănuță, Ioan Mircea, Liviu Palihovici, Ioan Pleșa, *Îndrumător în Arhivele Statului. Județul Alba*, I, București, 1989 etc.

⁴ Octavia Nichifor, *Prelucrarea actelor de stare civilă și importanța lor*, în *Culegere de referate. Sesiunea 1969*, București, 1971, p. 177-181.

⁵ Bogdan-Florin Popovici, *Considerații pe marginea prelucrării colecției de registre de stare civilă*, “Buletin de Informare și documentare arhivistică”, 2005, p. 64-72.

⁶ *Ibidem*, p. 64.

epoca modernă. De altfel, chiar Regulamentele Organice le justificau necesitatea prin caracterul lor practic⁷. Astfel, de la începutul redactării registrelor de stare civilă, extractele eliberate pe baza lor au servit la rezolvarea diferitelor proceduri juridice (stabilirea tutelei, schimbările de nume, legitimitatea căsătoriilor⁸, săvârșirea adopțiilor sau autentificarea daniilor, moștenirilor, înzestrărilor și testamentelor⁹), dar și la înscrierile la școlile nou înființate¹⁰. Ulterior, aceste extracte au devenit obligatorii la angajare în funcțiile publice¹¹. De asemenea, registrele de stare civilă au fost folosite de stat încă din perioada regulamentară în exercitarea atribuțiilor sale de guvernare. În acest sens, menționăm că pe baza lor se întocmeau listele de recrutare¹², se stabileau impozitele anuale pe sate¹³, se efectuau lucrările de statistică¹⁴ și se coordonau recensămintele populației¹⁵.

Cauzele interne ale apariției acestor acte au fost dublate de factori externi. Astfel, prin impunerea redactării actelor de stare civilă în spațiul românesc, Curțile de la Viena și Sankt Petersburg urmăreau să-și consolideze stăpânirea în noile teritorii anexate de către acestea (Bucovina sau Basarabia) și să pregătească o dorită anexare a Moldovei și Țării Românești la propriile imperii.

De remarcat este faptul că importanța practică a acestor registre s-a menținut și a sporit odată cu trecerea timpului. Astfel, pe lângă perpetuarea utilizărilor mai sus amintite, actele de stare civilă sunt folosite și pentru alte nevoi. Ca atare, pe baza lor este (re)acordată cetățenia română locuitorilor sau urmașilor acestora din teritoriile

---

⁷ "Înscrierile stării civile slujesc spre dovada celor trei mai de frunte întâmplări ale vieții omului, adică a nașterii, a înșurătorii și a morții sale.

Curata știință a acestor întâmplări este neapărat de trebuință ca să se cunoască starea civilă a fiecăruia om, adică locul și rangul ce ține el între ceilalți cetățeni și în familia sa, și prin urmare să se hotărăască dreptățile și îndatoririle ce avea el pă vremea cutăria sau cutăria întâmplări, căci și de are omul dreptăți și datoriri care se nasc și sfârșesc dinpreună cu dânsul, dar are și altele care să dezvoltesc dinpreună cu vârsta sa și pentru care se îndatorează la cutare ori la cutare minut al vieții sale; acest fel sânt, să zicem, dreptățile și datorile care izvorăsc din venirea lui în legiuita vârstă, din înșurarea sa, de când să face părinte și alte asemenea întâmplări, a cărora leatul de multe ori nu să știe și totdeauna este cu vămială dacă nu să va adeveri prin înscrisuri într-adins legiuite pentru acest sfârșit." (*Regulamentul Organic al Țării Românești*, ediția 1847, p. 361; *Analele Parlamentare*, I, 1890, p. 505; pentru Moldova, cf. A. Sacerdoțeanu, *Câteva note cu privire la cercetările genealogice românești*, "Hrisovul. Buletinul Școalei de Arhivistică", București, 2 (1942), p. 127, 131).

⁸ L. Moldovan, *op. cit.*, p. 160, 170.

⁹ *Ibidem*, p. 170; Ungureanu, *Acte III*, p. 37.

¹⁰ Ungureanu, *Acte II*, p. 74.

¹¹ *Ibidem*.

¹² L. Moldovan, *op. cit.*, p. 160, 170-171.

¹³ Căsătorii formau noi unități fiscale, iar decedații erau scoși din impunere (Ungureanu, *Acte II*, p. 73; Boar, *Colecția registrelor parohiale*, p. 152).

¹⁴ Ungureanu, *Acte II*, p. 73.

¹⁵ *Ibidem*.

ocupate de U.R.S.S. în 1940, se reconstituie drepturile de proprietate sau sunt rezolvate unele probleme de onomastică¹⁶.

Totodată, registrele de stare civilă sunt foarte importante pentru cercetările științifice de specialitate. Astfel, aceste acte sunt izvoare pentru studiile de genealogie, de heraldică și sigilografie bisericească și comunală sau de istorie socială și economică¹⁷, precum și pentru realizarea monografiilor biografice sau locale¹⁸ din perioada modernă și contemporană. Uneori, registrele parohiale de stare civilă, mai ales cele din Transilvania, oferă, prin însemnări marginale registrelor, date prețioase despre evenimente istorice locale (fenomene climaterice neobișnuite perioadei în care au fost consemnate¹⁹, măsuri sanitare de prevenire a unor epidemii²⁰) sau despre viața culturală și religioasă locală²¹, precum și despre politica de maghiarizare forțată dusă de autoritățile de la Budapesta²².

Apoi, actele de stare civilă sunt foarte importante pentru studiile de onomastică²³, sociologie²⁴ și toponimie²⁵ din spațiul românesc din perioada modernă și contemporană.

---

¹⁶ Astfel, la D.J.A.N. Iași a fost înregistrată cererea unei persoane care avea numeroase probleme juridice din cauza numelor de familie sub care apărea tatăl și bunicul ei: fie Ursachi, fie Apetrei. Cercetându-se registrele de stare civilă ale orașului Iași, am constatat că persoana de la care urmașii își luaseră numele de familie era înregistrată în registrul de nașcuți pe anul 1854 sub forma "Gheorghe, fiul lui Ursachi sîn Petrea Ciubotăriței".

¹⁷ În majoritatea registrelor parohiale de stare civilă și uneori și în cele comunale este menționată starea socială a celor înregistrați (boier, mazil sau birnic), ori meseriile practicate (rotar, ciubotar, comerciant, plugar, fără ocupație etc).

¹⁸ Boar, *Colecția registrelor parohiale*, p. 156; idem, *Filiala Harghita*, p. 52; V. Szácz, E. Csia, C. Székely, *op. cit.*, p. 37.

¹⁹ S. Vasil-Marinescu, B. Dulgău, *op. cit.*, p. 48; L. Moldovan, *op. cit.*, p. 167; Al. Nistor, I. Mureșan, I. Rusu-Sărățeanu, I. Viraj, *op. cit.*, p. 454; A. Băruță, I. Mircea, L. Palihovici, I. Pleșa, *op. cit.*, p. 421.

²⁰ Boar, *Colecția registrelor parohiale*, p. 156; idem, *Filiala Harghita*, p. 52; L. Moldovan, *op. cit.*, p. 167.

²¹ În calitatea lor de directori ai școlilor sătești, preoții parohi ardeleni au cuprins în registrele parohiale de stare civilă cataloage școlare, programe și manuale școlare, numele absolvenților, date despre construcția, repararea și înzestrarea școlilor sau a bisericilor, veniturile și cheltuielile parohiilor, inventarele obiectelor de cult, precum și obligațiile credincioșilor față de biserică (Boar, *Colecția registrelor parohiale*, p. 156; idem, *Filiala Harghita*, p. 52; L. Moldovan, *op. cit.*, p. 167).

²² Boar, *Filiala Harghita*, p. 52.

²³ Astfel, cercetătorul poate urmări răspândirea și frecvența anumitor nume, apariția și semnificația numelor de familie, influențele dintre onomastica românească și cea a minorităților etnice precum și migrația sau dispariția unor familii. Totodată, pe baza numelor de persoană folosite de anumite comunități locale, el poate identifica diferite grupuri etnice.

²⁴ Așadar, urmărindu-se: nașii de botez și cununie, precum și martorii la înregistrarea actelor de naștere, căsătorie și moarte; meseriile și starea socială a celor înregistrați sau a părinților lor; influențele onomastice din sânul comunităților locale; frecvența căsătoriilor în anumite perioade ale anului; convertirile la alte religii etc., se pot descoperi cutume și interese care au determinat viața socială a comunităților locale. Totodată, prin indicarea localităților din care provin mirii, se poate preciza caracterul endogam sau exogam al căsătoriilor, precum și liniile de mișcare ale cercurilor

În sfârșit, prin studiul registrelor de stare civilă pot fi elaborate lucrări de demografie istorică inedite și de o importanță remarcabilă²⁶.

Prin urmare, registrele de stare civilă, deși par inconsistente la o primă vedere, constituie izvoare pentru cercetări interdisciplinare atât de necesare cunoașterii trecutului. Spre deosebire de actele de proprietate medievale, actele de stare civilă își păstrează neatinsă și o importanță practică. În același timp însă, apariția și perfecționarea întocmirii acestor acte marchează transformările adânci survenite în societatea românească, în drumul ei spre modernizare, precum și impactul imperiilor vecine asupra acesteia.

Istoricul Colecției de stare civilă de la D.J.A.N. Iași

Nașterea Colecției de stare civilă de la Arhivele Statului Iași a avut loc la 13 iulie 1926, când Tribunalul Iași, secția a III-a a depus aici spre păstrare exemplarul al doilea din registrele de stare civilă pe care le păstra. Această colecție era formată din registre de stare civilă ale județului Iași (tr. 1819, op. I-2083) și ale orașului Iași (tr. 1819, op. II-2083 bis), precum și din acte de căsătorie cu 5 martori din același oraș (tr. 1820, op. 2084).

Din păcate, nu se poate preciza cantitatea unităților arhivistice preluate, deoarece se păstrează doar inventarul pentru transportul 1819, op. I-2083. Se pare că inventarele de preluare pentru celelalte două transporturi s-au pierdut²⁷. Apoi, întâlnim registre care au pe coperti înscris numărul transportului și al opisului de la prima preluare, dar care au fost preluate mult mai târziu²⁸.

O altă achiziție de astfel de acte este cea din iulie 1932, când s-au preluat documente de la Primăria comunei Cașin²⁹. Deși acest fond, cu numărul 86, a fost transferat la D.J.A.N. Bacău, la D.J.A.N. Iași se mai păstrează 0,15 m. l. de documente de stare civilă ale acestei comune, din perioada 1867-1870. Foarte

---

matrimoniale (fenomen cunoscut și sub numele de imigrări matrimoniale), a se vedea Boar, *Colecția registrelor parohiale*, p. 155. La fel de importante sunt și cauzele și locul decesului, pe baza cărora se pot reconstitui condițiile de viață și asistența socială acordată oamenilor acelor timpuri.

²⁵ Registrele de stare civilă corect fondate și interpretate permit cercetătorului să identifice localitățile dispărute sau cu nume schimbate, precum și să reconstituie evoluția administrativ-teritorială a comunelor urbane și rurale.

²⁶ În acest sens, precizăm că pe baza actelor cuprinse în aceste registre se poate preciza răspândirea populației pe zone geografice, elemente alogene din spațiul românesc, rata natalității, a mariajelor sau cea a mortalității, cauzele mortalității, impactul epidemiilor sau specificul căsătoriilor.

²⁷ Inventarul de preluare de la D.J.A.N. Iași pentru Tr. nr. 1819, op. I-2083, conține 7.337 u. a. Din păcate, nu se poate preciza numărul localităților din care proveneau aceste registre, deoarece în inventar registrele sunt ordonate cronologic, iar actele pentru localitățile dispărute au fost integrate comunelor existente în 1926.

²⁸ Spre exemplu: registrul nr. 3/1893 al comunei Cărnicești are înscris pe copertă Tr. 1819, opis I-2083, nr. 3979 (a se vedea D.J.A.N. Iași, Arhiva de Cancelarie, dosarul fondului Colecția Stare Civilă, procesul-verbal de preluare de la comuna Țigănași din 23 iulie 2002).

²⁹ Ibidem, Arhiva de Cancelarie, Tr. 1833, op. 2097.

probabil, în aceeași situație s-au aflat și fondurile primăriilor Vărsătura (fond nr. 84³⁰) și Târgu Trotuș (fond nr. 86³¹). Acest lucru se poate afla cu exactitate doar cercetând aceste fonduri, aflate astăzi la D.J.A.N. Galați și D.J.A.N. Bacău.

În anul 1948, Primăria municipiului Iași a depus la Arhivele Statului registre parohiale de stare civilă ale orașului Iași, din perioada 1809-1865³². Un an mai târziu, Tribunalul Iași, secția a III-a, a completat colecția printr-o nouă depunere de registre create de orașele și de primăriile din județ, dar și de dosarele de căsătorie din orașul Iași, până la nivelul anului 1918³³. Același lucru l-au făcut și consiliile comunale, precum și direcțiile miliției județului Iași în 1952³⁴. Din păcate însă, cantitatea și localitățile pentru care s-au preluat aceste acte rămân necunoscute, deoarece nu s-a păstrat niciun inventar de preluare.

Tot în anul 1952, Direcția de Statistică și recensământ București a adus la Arhivele Statului Iași buletinele de stare civilă din Basarabia, create între 1928 și 1943³⁵. Din nefericire, nu putem preciza unde se păstrează acum acest fond (nr. 274), deoarece, până în momentul de față, nu ne-a fost permis accesul la dosarul său.

Preluările actelor de stare civilă au fost reglementate prin Instrucțiunile Ministerului Afacerilor Interne nr. 180/1960. Ca atare, în același an, Arhivele Statului Bacău trimiteau la Iași un registru de nașcuți din 1881 al fostei comune Orgoiești, județul Tutova³⁶, pe care, la rândul lor, îl primiseră de la Miliția regiunii Bacău.

În anul următor, Sfatul popular al orașului Iași preda Arhivelor Statului 786 de registre, din perioada 1865-1885, cu un inventar întocmit în dublu exemplar³⁷, un opis de nașcuți pentru registrele din 1865-1875 și un opis de morți pentru registrele din aceeași perioadă. La acestea se mai adăugau registrele de nașcuți, căsătorii și morți ale fostei comune Copou, din perioada 1868-1886. Totuși, în baza instrucțiunilor amintite, Arhivele Statului Iași au fost obligate să scoată registrele de stare civilă ale orașului Iași și să le trimită la Sfatul popular Iași. Este vorba de 980 u. a., din perioada 1888-1920³⁸.

³⁰ Ibidem, Tr. 1832, op. 2096.

³¹ Ibidem, Tr. 1834, op. 2098.

³² Ibidem, Tr. 1881, op. 2158.

³³ Ibidem, Tr. 1886.

³⁴ Ibidem, Tr. 1980.

³⁵ Ibidem, Tr. 1981.

³⁶ Acest sat era inclus în acel moment în comuna Bogdănești, raionul Bârlad, regiunea Iași, cf. *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol.I, *Repertoriul istoric al unităților administrative teritoriale, 1772-1988* (coordonator Dragoș Moldovanu), București, 1991, p. 802, *sub voce*.

³⁷ D.J.A.N. Iași, Arhiva de Cămine-dosarul fondului Colecția Stare Civilă, adresa nr. 983/3.III.1960.

³⁸ Astăzi nu se cunoaște existența acestui inventar.

În anul 1965, Colecția de stare civilă a fost verificată cu existentul, găsindu-se 15 m. l., respectiv 45.083 u. a., din perioada 1809-1920³⁹. Toate registrele de stare civilă erau cuprinse în mai multe inventare⁴⁰.

În anii următori, colecția s-a îmbunătățit cu noi depuneri, iar din anul 2000 majoritatea primăriilor județului Iași predau anual astfel de acte la filiala Arhivelor Naționale.

În cadrul acestei colecții, ponderea și importanța cea mai mare o au registrele de stare civilă⁴¹, care sunt de două tipuri: parohiale⁴² și comunale⁴³. La acestea se adaugă registrele de adopții, registrele cu acte relative la căsătorie, registre de divorțuri, dosarele de căsătorie și certificatele de naștere, căsătorie și moarte neeliberate de autorități, precum și adresele pentru înregistrarea mențiunilor pe actele de stare civilă.

Legitimitatea constituirii și a denumirii Colecției de stare civilă

În anul 2005, cu prilejul unui curs de perfecționare, domnul Bogdan Popovici susținea artificialitatea Colecției de stare civilă și propunea nici mai mult nici mai puțin decât desființarea ei și integrarea registrelor comunale de stare civilă la fondurile primăriilor care le-au creat. Speram să îl convingem de netemeinicia ipotezei emise invocând câteva argumente care ni s-au părut a fi suficiente la acea vreme, între care era și întrebarea retorică “ce facem cu registrele parohiale de stare civilă, la care primărie le integrăm, dat fiind faptul că o parohie putea cuprinde mai multe localități?” Pentru că discuțiile în contradictoriu nu duceau nicăieri, i-am cerut să își publice teoria, cu promisiunea de a-i recenza materialul publicat. Prin urmare, distinsul nostru coleg și-a argumentat opinia în paginile “Buletinului de Informare și documentare arhivistică” din anul 2005, însă, din motive independente de voința noastră, nu ne-am putut ține promisiunea imediat după apariția studiului, așa încât o facem cu acest prilej.

Deși prin titlul articolului autorul ne promite să ne împărtășească părerea domniei sale despre aspecte privind prelucrarea registrelor de stare civilă, în realitate, după o succintă prezentare a istoricului creării actelor de stare civilă⁴⁴, domnul

³⁹ Ibidem, adresele numărul 955/8.IV.1963 și 958/7.VI.1963.

⁴⁰ Ibidem, fișa Situația fondului nr.75. Precizăm că inventarele nr. 531, 614, 615, 616, 617, 1234, 1235, 1440 și 1518 sunt, de fapt, opise alfabetic. Inventarele nr. 573, 733 și 1399 au fost anulate, deoarece sunt nefuncționale. De asemenea, lipsesc inventarele registrelor mitricale, cu numerele 951-956, 958-966, 968-979 și 981-985. Pentru mitrici, se păstrează doar inventarele nr. 917, 919, 980, 995, 996, 997, 998, 1398. Apoi, lipsește opisul dosarelor de căsătorii ale orașului Iași (inv. nr. 1402). Avem însă inventare pentru aceste acte (inv. nr. 522 și 533). Inventarul nr. 794, cuprinzând mărturii mitricale, este pentru fondul Mitropolia Moldovei. În sfârșit, inventarul registrelor de nașcuți, căsătorii și morți ale orașului Iași nu are număr de inventar.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Erau create de preoți pentru toată parohia încredințată, parohie care putea cuprinde unul sau mai multe sate. Acest număr este variabil, în funcție de ritul și numărul credincioșilor păstoriți.

⁴³ Sunt întocmite de ofițerul Stării civile, numit de primarul localității.

⁴⁴ B.-F. Popovici, *op. cit.*, p. 64-67.

Popovici nu face decât să pună sub semnul întrebării legitimitatea constituirii și a denumirii acestei colecții⁴⁵ și speră, totodată, că lucrarea întocmită poate constitui un model de urmat pentru întreaga Transilvanie⁴⁶.

Astfel, mai întâi, distinsul coleg de la Brașov face o delimitare între actele întocmite de biserică pentru botezați, cununați și morți și între actele autorităților laice pentru născuți, căstăoriți și morți, pretinzând că cele din prima categorie nu ar putea fi considerate drept acte de stare civilă. Domnia sa își susține ipoteza invocând faptul că, potrivit *Lexiconului juridic maghiar*, în limba maghiară “*állami anyakönyvek*” se traduce prin “registre/matricole de stat”, iar “*felekezeti anyakönyvek*” desemnează “registre/matricole confesionale”, iar “«continuitatea» în denumire [n. n. a termenului de “stare civilă”] se datorează formei materialelor (de registru/matricolă) și nu valorii de conținut”⁴⁷. Această interpretare este forțată din mai multe motive. Mai întâi, domnul Popovici aplică retroactiv o ipotetică interpretare a *Lexiconului juridic maghiar* din 1900, respectiv pentru perioada care l-a precedat, dat fiind că tot domnia sa recunoaște că pe teritoriul Ungariei (așadar, și al Transilvaniei) întocmirea actelor de stare civilă de către funcționarii statului a fost introdusă prin articolul de lege XXXIII din 18 decembrie 1894, cu aplicare din 1 octombrie 1995⁴⁸. Apoi, niciunul dintre termenii maghiari folosiți și nici *Lexiconul* invocat nu cuprind și cuvintele pentru echivalentul românesc de “stare civilă”, așa încât se naște întrebarea dacă stimatul nostru coleg a omis niște detalii sau a forțat interpretarea pentru a ajunge la o soluție convenabilă? Dacă, într-adevăr, a fost o scăpare a unui “mic” detaliu lingvistic din partea autorului, ne întrebăm de ce s-a oprit la limba maghiară și nu la alt idiom, căci sunt destule pe Terra? Totodată, pot fi de înțeles persoanele cu un profund sentiment religios care invocă numai cărțile sfinte ale religiei lor ca singure depozitare ale adevărului și binelui, dar educația mea nu îmi permite să extind această comprehensiune și asupra unor produse ale inteligenței umane. I-aș fi îndatorat amicului meu dacă mă ajută să-mi depășesc această limită. De asemenea, țin să reamintesc colegului că registrele întocmite de către autorități au succedat întotdeauna registrele parohiale, iar continuitatea lor se referă nu numai la forma materialelor, dar și la conținut, cel puțin măcar în ceea ce privește înregistrarea căsătoriilor și morților. Apoi, în Finlanda (*à propos*, tot o țară ugro-finică) începutului de secol al XXI-lea, actele referitoare la naștere și botez, căsătorie și moarte continuă să fie întocmite de către parohii, deși pentru desemnarea lor este folosit doar termenul de stare civilă. În același timp, nici afirmația că registrele parohiale au fost constituite în principal pentru a servi drept “instrumente confesionale” nu poate fi probată, cu atât mai mult cu cât rușii s-au străduit să impună preoților din Moldova și Țara Românească redactarea lor încă din 1791. Dacă clerul ortodox din cele două Principate ar fi resimțit aceste documente drept

⁴⁵ *Ibidem*, p. 67-72.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 64.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 67-68.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 66.

instrumente confesionale, nu trebuia rugat insistent de către autoritățile țariste în 1828 pentru a întocmi asemenea documente, rugămintea neîndeplinită, așa încât s-a transformat în obligație odată cu adoptarea Regulamentelor Organice. De fapt, importanța acestor documente a fost semnalată mai sus. În sfârșit, se naște întrebarea de ce autorul este de acord cu Aurelian Sacerdoțeanu atunci când acesta afirmă că registrele confesionale (parohiale) au jucat rolul de evidență de stare civilă și cu Alfred Perrenoud, care, în *Dictionnaire historique de la Suisse*, include registrele parohiale în categoria actelor de stare civilă, dar critică o pretinsă folosire eronată a formulei “registre confesionale de stare civilă” de către Liviu Moldovan⁴⁹?

Prin urmare, cea mai adecvată denumire a acestui corpus este cea de **Colecție de stare civilă**, aspect dovedit de rolul registrelor, indiferent dacă acestea au fost întocmite de preoți sau de funcționarii statului. Apoi, această denumire este consacrată de o îndelungată tradiție arhivistică internă⁵⁰, dar și străină. Totodată, credem că schimbarea acestei denumiri în “Colecție de registre confesionale și de stare civilă”⁵¹ urma să servească autorului tocmai pentru a elimina din start argumentul nostru din 2005 și pentru a-și întări pledoaria în vederea acceptării lipsei de legitimitate a acestei colecții de către breasla arhiviștilor.

De fapt, în continuare, distinsul nostru coleg ridică tocmai problema lipsei de legitimitate a acestei colecții din punct de vedere arhivistic⁵². În argumentație, se sprijină mai întâi tocmai pe ideea că registrele confesionale ar fi documente de factură religioasă (*sic!*), iar cele comunale ar fi de natură administrativ laică⁵³. Am dovedit mai sus că toate registrele în discuție, indiferent dacă sunt parohiale sau comunale, sunt de stare civilă și au o funcție administrativ-laică⁵⁴.

Apoi, se invocă principiul respectului creatorului de fond, devenit după 1841 principiu fundamental al arhivisticii⁵⁵. În consecință, se susține că pentru arhive ar fi specific **fondul**, “prin «istoria» pe care documentele o pot spune doar pe baza legăturii lor interne, organizatorice”, iar pentru biblioteci **colecția**, dată fiind caracteristica acesteia din urmă de acumulare continuă⁵⁶. Fără să negăm importanța acestor principii, ele nu sunt axiome. În toate științele există excepții de la regulă, mai ales în cele umaniste. Aceste excepții nu ocolesc nici arhivistica sau biblioteconomia, deoarece și arhivele au colecții, care se îmbogățesc permanent prin

---

⁴⁹ *Ibidem*, p. 68.

⁵⁰ Într-adevăr, denumirea de **registru de stare civilă** a fost preluată din Codul lui Napoleon, din 1807 (L. Moldovan, *op. cit.*, p. 160). Menționăm că sub acest nume au fost reunite documentele de stare civilă încă de la prima depunere de acest gen la Arhivele Statului Iași, în anul 1926.

⁵¹ B.-F. Popovici, *op. cit.*, p. 68.

⁵² *Ibidem*, p. 68-72.

⁵³ *Ibidem*, p. 69.

⁵⁴ Inclusiv registrele pentru botezați și cununii aveau o asemenea funcție, deoarece preoții își cunoșteau foarte bine mirenii păstoriți și nu aveau nevoie de asemenea acte de evidență pentru niște comunități destul de limitate numeric.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 69.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 69.

acumulări succesive, dintre care amintim colecțiile de documente medievale, de manuscrise, de sigilii, de foi volante și afișe, de stampe și fotografii etc. Apoi, este arhicunoscut faptul că legătura organică a documentelor medievale nu este dată de locul de păstrare (arhivă, bibliotecă sau muzeu) sau de ansamblul în care au fost grupate (pachet, manuscris, condică, perilipsis, dosar de litigiu etc.), ci de către istoricul care le cercetează cu acribie. În plus, și bibliotecile pot avea atât colecții (de documente, manuscrise, carte rară etc.), cât și fond de carte. Apoi, sunt o serie de documente care nici nu pot fi păstrate în cadrul fondului, deși ar fi ideală respectarea principiului respectului creatorului de fond. Amintim aici documentele medievale, sigiliile sau actele de stare civilă.

Potrivit principiului respectului creatorului de fond, un document poate aparține celui care l-a creat, celui care l-a folosit sau celui căruia îi era destinat. Prin urmare, pentru documentele medievale nu putem constitui fonduri pentru fiecare domn sau boier care a emis măcar un astfel de act și nici pentru fiecare boier care a dobândit asemenea documente. Dacă am respecta acest principiu, am avea un număr extrem de mare de fonduri, adesea fiecare fond conținând doar câte un singur act.

În ceea ce privește sigiliile, cum am putea păstra în condiții optime documente pe suport diferit: hârtie, metal, lemn etc.? Apoi, în ce fond am putea încadra un sigiliu sătesc: în cel al gravorului?, în cel al vornicelului (care păstra și folosea jumătate din matricea sigilară)?, în cel al preotului sau al parohiei ori în cel al paznicului satului (fiecare dintre ei păstrând și folosind cealaltă jumătate din matrice și, respectiv, suportul de prindere-mănerul)? Apoi, există sigilii pentru instituții de la care nu ni s-au păstrat documente, creăm un fond pentru astfel de sigilii doar de dragul respectării acestui principiu?

O situație similară este și pentru registrele de stare civilă. Registrele parohiale (sau pe cele comunale) le integrăm la parohia/primăria care a creat cele două registre și unde se păstra unul dintre exemplare?, la isprăvnicia/tribunalul care le-a verificat și le-a posedit⁵⁷, oprind spre păstrare cel de-al doilea exemplar?, la primăriile sau la tribunalele județene unde au ajuns după desființarea isprăvniciei ori la consiliile județene care le-au preluat după 1950? Cum identificăm registrele păstrate de isprăvnicii de cele lăsate în păstrarea parohiilor sau registrele de la tribunalele/consiliile locale de cele ale primăriilor? Unde încadrăm registrele comunale de stare civilă care au fost preluate de secretarii primăriilor de la consiliul județean, le-au opisat și inventariat și, mai apoi, le-au adus spre păstrare la D.J.A.N. Iași în urma adresei circulare a Arhivelor Naționale ca toate primăriile să-și predea registrele de stare civilă⁵⁸? Vom crea câte un fond pentru fiecare parohie/primărie, de

⁵⁷ Adică a înscris pe fiecare pagină câte o silabă dintr-o formulă sau dintr-un cuvânt, operațiune menită de a preîntâmpina ruperile de file și de a demonstra dacă un registru are erori de paginare.

⁵⁸ Amintim aici cazul primăriei Strunga, județul Iași, ale cărei registre au fost distruse probabil în cel de-al doilea război mondial, așa încât, în urma adreselor noastre, această instituție a apelat la Serviciul de stare civilă al Consiliului județean Iași, unde se păstrează cel de-al doilea exemplar al registrelor comunale. Acest serviciu "l-a scos" pe domnul primar dintr-o "mare" dilemă, cu atât mai

la care nu s-au păstrat alte genuri de documente și pentru care există, uneori, doar un singur registru de stare civilă? Cui aparțin registrele create în România între 1864 și 1865: parohiilor care le întocmeau sau primăriilor care le verificau, certificau și le păstrau?

În continuare, domnul Popovici susține că, în bibliografia de specialitate consultată, registrele parohiale sunt considerate ca aparținând fondurilor bisericii amintite, “iar după anul 1866, când a apărut legea stării civile (în Principate) [...], starea civilă face parte din fondul comunei respective”⁵⁹. Din păcate, sunt nevoit să constat că autorul articolului amintit nu cunoaște faptul că registrele comunale de stare civilă au fost întocmite începând de la 1 decembrie 1865 și că, după adoptarea Codului Civil (1864), a existat o dualitate în redactarea acestor acte: erau întocmite de preoți, dar verificate, certificate și păstrate de către primarii localităților. Apoi se face referire că “Aurelian Sacerdoțeanu afirma despre registrele de stare civilă că «aceste arhive formează serii deosebite, atât la comune, unde fac parte din fondul primăriei, cât și la tribunale. Atâta vreme cât starea civilă nu a avut un caracter independent, nu poate constitui un fond separat, ci o serie în cadrul fondului corespunzător»”⁶⁰, idee preluată mai apoi de către Marcel-Dumitru Ciucă, care susține că “registrele de stare civilă și mitricile, deși ar trebui să constituie serii ale fondurilor instituțiilor care le-au întocmit, respectiv bisericile și apoi primăriile comunale”, dar preciza, în continuare că aceste documente “se constituie în colecții la fiecare filială, ordonate alfabetic, pe localități și în cadrul acestora pe genuri (născuți, căsătoriți, decedați)”⁶¹. Așadar, se observă că cei doi iluștri arhiviști ar fi fost gata să sacrifice unitatea unei colecții doar pentru a urma principiul respectării creatorului de fond, considerat adevăr suprem în arhivistică. Această opinie pare întemeiată, dar în realitate ea trădează faptul că domniile lor nu erau foarte familiarizate cu modul de întocmire și de păstrare al acestui tip de documente. Astfel, mai întâi ne întrebăm de ce cei doi eminenți profesori n-au susținut că aceste documente formează serii deosebite pentru toate instituțiile care au răspuns de-a lungul vremii de redactarea și păstrarea lor (parohii, isprăvnicii, primării, tribunale sau consilii județene)? Apoi, nu înțelegem de ce se refuză faptul că aceste acte (de proveniență multiplă, dar identice ca formă, conținut și scop) pot constitui o colecție, așa cum este în realitate, deoarece întotdeauna ele au avut un caracter independent, iar întocmirea lor nu reflectă decât într-o mică măsură activitatea instituțiilor care le-au creat și păstrat? Astfel, referitor la legătura organică instituțională pe care aceste documente o au cu creatorul lor, menționăm că ea se limitează doar la semnătura preotului/ofițerului de stare civilă care le-a întocmit (semnătură care era însoțită

---

mult cu cât era fericit că în urma acestei solicitări “scapă” de o parte din registrele pe care trebuie să le păstreze.

⁵⁹ Bibliografie care se rezumă la “Buletinul Informativ” al D.G.A.S., nr. 8/1957.

⁶⁰ Aurelian Sacerdoțeanu, *Arhivistica*, București, 1970, p. 71, apud B.-F. Popovici, *op. cit.*, p. 69.

⁶¹ Marcel-Dumitru Ciucă, *Ordonarea și inventarierea documentelor aflate în depozitele Arhivelor Statului*, “Revista Arhivelor”, 1979, 3, p. 289-290, apud B.-F. Popovici, *op. cit.*, p. 69-70.

uneori de sigiliul instituției emitente: parohie/primărie), și la semnătura (adeseori indescifrabilă) a reprezentantului isprăvniciei/tribunalului care a verificat și certificat validitatea acestui document cu sigiliile în tuș (pe prima filă) și ceară (de pe verso-ul ultimei file), la care se mai adaugă poseduirea registrului de către funcționarul primăriei. De remarcat este faptul că afirmația domnului Ciucă îl face pe domnul Popovici să considere că în anii '70 ai veacului trecut arhiviștii "au considerat mai potrivită ruperea fondurilor și alcătuirea colecției de stare civilă, având în vedere rațiuni de utilizare"⁶². În realitate, în majoritatea filialelor Arhivelor Naționale, actele de stare civilă s-au constituit dintru început ca și colecții arhivistice, cu mult înainte de anii '70 la care se face referire, fapt ilustrat și de prima depunere a unor astfel de acte la Arhivele Statului în anul 1926, amintită deja de noi mai sus.

Totodată, distinsul nostru coleg ridică problema că păstrarea acestei colecții deschise ar impune periodice refaceri ale inventarului și, implicit, scoaterea sa din cercetare, cu re-manipularea materialului arhivistic, reordonarea și re-cotarea lui, așa încât acesta ar fi supus riscului deteriorării, dar și realizarea de permanente liste de corespondență între vechile și noile cote, propunându-ne astfel mai multe soluții⁶³. Trecând peste faptul că în arhivistică nu este indicat să recotezi documentele dintr-un fond dat în cercetare decât cel mult o singură dată, toate aceste pericole reale credem că pot fi înlăturate prin însușirea de către colegii interesați a modelului nostru de prelucrare arhivistică a acestei colecții, care poate fi adaptat și pentru registrele parohiale (mitricile) de stare civilă.

În ceea ce privește soluțiile propuse, mai întâi opinăm că "desființarea colecției și integrarea la fonduri a documentelor, cu marcarea noilor cote în vechiul inventar al colecției de stare civilă"⁶⁴ este absurdă și ar arunca arhivistica românească la nivelul Evului Mediu, căci pentru rezolvarea unei simple cereri de copie de act de naștere ar trebui să se cerceteze în patru sau cinci fonduri, unde ar fi distribuite actele de stare civilă ale unei singure localități. A doua "variantă, mai moderată, ar susține stabilirea unui termen-limită (pentru Ardeal acesta ar putea fi 1895 [...]), după care registrele să nu mai fie integrate colecției, ci la fondurile de care aparțin"⁶⁵. Și această soluție ni se pare la fel de hazardată, iar una dintre motivațiile menținerii actualei forme de organizare a actelor de stare civilă – aceea că sunt mai ușor de utilizat grupate în colecție – este reală pentru toți cei care folosesc această categorie de documente. Chiar dacă stimatul nostru coleg ridiculizează această motivație, invocând că pentru a facilita utilizarea documentelor "ar trebui realizate și alte colecții conjuncturale (state de plată, dosare de refugiați, dosare de proprietate etc.)"⁶⁶, îi amintim că există o puternică legătură organică între documentele pe care le invocă și creatorul lor, legătură inexistentă în cazul documentelor de stare civilă.

---

⁶² B.-F. Popovici, *op. cit.*, p. 70.

⁶³ *Ibidem*, p. 70.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 70-71.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 71.

Astfel, statele de plată, dosarele de refugiați, dosarele de proprietate etc. sunt definitorii pentru instituțiile care le-au produs și pe baza lor se pot reconstitui aspecte fundamentale din activitatea acestora. În schimb, dacă în viitor s-ar da o lege prin care întocmirea actelor de stare civilă ar trece asupra notarilor, judecătorilor, școlilor, spitalelor, posturilor de poliție, comandamentelor militare sau a oricărei alte instituții, această legătură rămâne la fel de insesizabilă ca și în cazul registrelor parohiale sau comunale de stare civilă. Aceste acte pun în centrul lor persoanele înregistrate și nu instituția care le-a creat.

Nici cea de-a treia variantă propusă de autor nu este acceptabilă, deoarece, chiar dacă se admite păstrarea colecției de stare civilă, se renunță în schimb “la aspirația de a grupa fizic registrele la depozit pe anumite grupe prestabilite”⁶⁷ în cadrul colecției, lucru care este rezolvat prin maniera de inventariere propusă mai jos. Mai mult, această variantă ar presupune că integritatea fondului ar fi asigurată nu prin așezarea materialelor unui fond în același loc, ci “prin denumirea comună a fondurilor dată tuturor părților din fond, numărul comun dat fondului, cuprinderea într-un inventar comun, unde să se indice locul de păstrare al părților respectivului fond”⁶⁸. Deși, la o primă vedere, această doleanță pare una rezonabilă, ea păcătuiește prin volumul inutil de muncă pe care îl presupune doar de dragul de a arăta că principiul respectului față de creatorul de fond este axiomă. Mă întreb dacă toate celelalte probleme legate de evidență și prelucrare a fondurilor de la filialele Arhivelor Naționale sau cele legate de activitatea de îndrumare și control au dispărut, așa încât se impune să se dea o nouă sarcină arhiviștilor pentru a-i scuti de șomaj? În plus, îl asigur pe stimatul nostru coleg că nu este nevoie de un asemenea efort pentru ca cercetătorii să conștientizeze că actele de stare civilă pe care le studiază au fost create de cutare sau cutare parohie/primărie, deoarece ei sunt familiarizați cu acest aspect încă din momentul parcurgerii inventarelor Colecției de stare civilă.

Prin urmare, maniera noastră de prelucrare arhivistică a acestei colecții nu implică periodica scoatere a sa din cercetare pentru re-prelucrare, deoarece numerotarea în cadrul inventarului nu este continuă, ci se face pe localități și începe cu nr. 1 pentru fiecare an. Astfel, în cazul descoperirii unor documente mai vechi care nu au fost luate în evidență în timpul prelucrării acestui tip de acte, se va abdica doar de la principiul succesiunii ordinii firești a actelor, în sensul că în inventar un registru de căsătorii al unei parohii/localități dintr-un anumit an, ce a fost descoperit mai târziu (și luat în evidență cu nr. de inv. 2/1879), va putea urma unui registru de morți din același an și pentru aceeași parohie/comună, dar inventariat mai înainte (având nr. de inv. 1/1879).

Totodată, menționăm că regretatul Gh. Ungureanu a propus integrarea registrelor mitricale în fondurile parohiale, urmând ca registrele comunale să alcătuiască singure Colecția de stare civilă⁶⁹. Și această opinie o considerăm eronată.

---

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 72.

⁶⁹ De exemplu, D.J.A.N. Bacău și D.J.A.N. Botoșani.

Astfel, documente de același gen ar urma să fie integrate în fonduri diferite (parohii, pe de o parte, și Colecția de stare civilă, pe de altă parte). Or, acest lucru ar însemna crearea a numeroase fonduri noi⁷⁰. De fapt, s-ar ajunge ca numărul fondurilor nou create să fie egal cu cel al parohiilor de la care ne-au rămas registre de stare civilă, uneori fiind vorba doar de un singur asemenea registru. Apoi, în urma acestei operațiuni s-ar îngreuna extrem de mult cercetarea, căci registre asemănătoare din punct de vedere al conținutului s-ar “pierde” în fondurile respective și în instrumentele lor de evidență. De asemenea, o astfel de măsură ar însemna abandonarea principiului continuității în arhivistică. În sfârșit, dar nu este cel din urmă motiv, de-a lungul întregii lor existențe, registrele de stare civilă întocmite în Principate și apoi în România, indiferent dacă au fost create la parohii sau la primării, s-au aflat sub patronajul Ministerului de Interne.

Totuși, considerăm că din această colecție păstrată la D.J.A.N. Iași este necesară scoaterea peciurilor. Aceste acte sunt, de fapt, niște adeverințe date de preoți viitorilor miri, în care se regăsesc date relative la starea lor civilă, în vederea încheierii unei căsătorii. Fiind făcute sub patronajul Mitropoliei Moldovei, peciurile trebuie reintegrate în cadrul acestui fond, de unde au fost scoase doar pentru a spori vârsta colecției de stare civilă de la filiala din Iași a Arhivelor Statului. De remarcă este faptul că instrumentele de evidență ale acestor peciuri transferate la Colecția de stare civilă au rămas în cadrul fondului Mitropolia Moldovei. Având însă în vedere cantitatea și conținutul documentelor din fondul Mitropolia Moldovei, credem că cea mai bună soluție din punct de vedere arhivistic ar fi crearea unei structuri în cadrul fondului ecleziastic amintit mai sus, denumit “Peciuri”. În cadrul acestei noi structuri, toate documentele în discuție ar trebui ordonate și inventariate alfabetic (pe ținuturi și localități), avându-se în vedere criteriul cronologic.

Totodată, ținând seama de aspectele menționate anterior, în condițiile continuării operațiunii de preluare a registrelor de stare civilă din județul Iași, se impune uniformizarea tipurilor de inventar și a opiselor alfabetice care însoțesc depunerile acestor acte la Arhivele Naționale⁷¹.

Prelucrarea actelor comunale de stare civilă la D.J.A.N. Iași

Din totalitatea registrelor de stare civilă păstrate la Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale, doar registrele comunale⁷² și dosarele de căsătorie ale orașului Iași⁷³ sunt inventariate. Din păcate însă, asupra registrelor parohiale⁷⁴ și asupra

---

⁷⁰ Ungureanu, *Acte II*, p. 75.

⁷¹ Adeseori, din toate actele create de unele parohii în secolul al XIX-lea nu se păstrează decât unul sau două registre mitricale.

⁷² Este vorba de 174,60 m. l.

⁷³ Cantitatea totală a acestor dosare este de 88,45 m. l.

⁷⁴ La D.J.A.N. Iași se găsesc cca 106 m. l.

registrelor comunale⁷⁵ de stare civilă, provenite din județ sau din restul Moldovei, operațiunile arhivistice de bază (fondare⁷⁶, ordonare și inventariere) sunt incomplete.

Datorită complexității acestor operațiuni și a cantității materialului documentar existent, în cele ce urmează ne vom limita doar la a prezenta situația registrelor comunale de stare civilă păstrate în depozitele Direcției Județene Iași a Arhivelor Naționale. Totuși, problemele întâlnite și soluțiile identificate cu ocazia prelucrării acestor documente ne permit să propunem spre dezbatere tuturor celor interesați un model de prelucrare arhivistică a acestei colecții, care poate fi preluat de către toate direcțiile județene, cu posibilitatea ca în viitor acest model să fie extins și completat și în vederea prelucrării registrelor mitricale de stare civilă.

A. Ordonarea actelor comunale de stare civilă

Deși aparent simplă, această operațiune arhivistică devine extrem de complexă pentru actele de stare civilă păstrate la Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale și nu numai. Totodată, trebuie să remarcăm că avem obligația profesională de a îndrepta toate erorile de ordonare ale acestor documente, erori care au fost cauzate de spiritul de economie al unor primari; de ignoranța sau neglijența primarului, a secretarului sau a legătorului acestor acte; de grafia dificilă a unor registre⁷⁷; de existența unor acte incomplete (fragmentare)⁷⁸; de evoluția sinuoasă a unităților administrativ-teritoriale din România și de presiunea temporală sub care aceste acte s-au ordonat, legat, inventariat și preluat de către instituțiile deținatoare.

Demararea acestei operațiuni pornește de la fondarea registrelor de stare civilă din cadrul fondurilor primăriilor comunale⁷⁹, dar chiar și din cadrul Colecției de stare civilă⁸⁰. Astfel, registrele de stare civilă ale unei comune nu se găsesc

---

⁷⁵ Sunt cca 160 m. l. de astfel de registre.

⁷⁶ Adeseori, asemenea registre se găsesc la fondurile isprăvnicilor, la fondul Mitropoliei Moldovei și la fondurile comunale păstrate la D.J.A.N. Iași.

⁷⁷ Astfel, marea majoritate a registrelor de stare civilă au fost completate cu litere "înflorate". La aceasta se adaugă deteriorarea unor registre și, nu în ultimul rând, continuarea sporadică a întocmirii actelor de stare civilă în paleografie chirilică până la 1871 (a se vedea D.J.A.N. Iași, Colecția Stare civilă, situația registrelor comunei Bucium, din perioada 1865-1871).

⁷⁸ Acestea necesită spirit de observație, răbdare și mult timp pentru a fi ordonate corect.

⁷⁹ În toate fondurile primăriilor comunale de la Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale se găsesc registre de stare civilă.

⁸⁰ Spre exemplu, într-o cutie cu registre de stare civilă ale fostei comune Giurgeni, am găsit, alături de acestea, liste cu persoane din comună care beneficiau de rații de alimente și de îmbrăcăminte; un dosar de pensie militară pentru invalidul Costache Amariei, din Coarnele Caprei; declarații pentru obținerea cărților de muncă; procese-verbale de predare-primire a actelor de nașcuți, căsătorii și morți încheiate între referentul stării civile și arhivarul comunei Uricani, precum și o cerere de eliberare a unei cartele cu puncte pentru îmbrăcăminte.

Apoi, adeseori, registrele parohiale de stare civilă din perioada 1860-1864 au fost integrate registrelor comunale de stare civilă doar pe baza faptului că parohiile din satele respective au făcut parte mai târziu din aceeași comună. La această situație, s-a adăugat, probabil, practica denumirii satelor cu apelativul de comună în toată această perioadă. Situația se regăsește în formularele tipărite ale registrelor de stare civilă, cu toate că Legea comună a fost adoptată în

întotdeauna în cutiile pe care scrie numele ei, ci în cutiile altei localități, fără nicio legătură cu prima⁸¹. Apoi, foarte frecvente sunt situațiile când registrele unei comune se găsesc în cutiile mai multor localități⁸². De asemenea, adeseori, localitățile nu au întotdeauna cutiile cu registre în același loc în cadrul colecției în dezbatere, ci se pot regăsi în două sau mai multe locuri diferite. Această situație a fost cauzată de lipsa unui spațiu liber la finalul cutiilor comunei respective, în momentul preluării altor registre ale aceleiași localități.

O altă problema o constituie conținutul registrelor. Astfel, adeseori, un registru de stare civilă al unei comune poate conține acte pentru mai multe localități⁸³, dar și acte sporadice din mai mulți ani⁸⁴.

O muncă extrem de dificilă presupune descoperirea localităților cu nume identice, precum Cucuteni, Horlești, Deleni, Costești etc. Acest lucru este necesar

---

anul 1864 și a fost aplicată începând cu anul 1865. Astfel de registre se întâlnesc pentru toate parohiile din satele județului (de exemplu, satele Ceplenița, Covasna, Cucuteni, Dobrovăț etc.). Totodată, în registrul de divorțuri 1/1948 al comunei Frumușica, județul Botoșani, am găsit un peciu din 1844, redactat la Slobozia, județul Neamț.

⁸¹ Este cazul, spre exemplu, al comunei Cotu Vameș. În cutia pe care scria numele acestei localități se găseau registrele comunei Albești. În cele din urmă, am descoperit registrele comunei Cotu Vameș în cutiile alocate comunei Giurgeni.

⁸² Astfel, registrele comunei Țuțora se găseau în cutiile alocate acestei comune, dar și în cutiile comunei Giurgeni. Recordul negativ al acestei situații îl deținea comuna Tăutești, ale căror registre se aflau în cutiile a șase localități: Tăutești, Copou, Iași, Rediu Mitropoliei, Iepureni și Horlești.

⁸³ Remarcăm situația unui registru inventariat pentru comuna Copou, care conținea acte ale acestei localități (cca 40%), la care se adăugau acte pentru comunele Tăutești (cca 30%), Iași-despărțămintele I, II, III (cca. 10%), Iași-despărțămintele IV și V (cca 10 %), iar restul de cca 10% era reprezentat din acte de stare civilă ale fostelor comune: Rediu Aldei, Șorogari, Aroneanu și Buciumi. Menționăm că cel puțin două acte ale fiecărei comune erau pentru ani diferiți. Firește, acest registru a fost desfăcut, iar actele cu pricina au fost integrate în registrele în care trebuia să-și aibă locul încă de la început. Până în prezent, la D.J.A.N. Iași sunt cel puțin 14 "registre" care au "dispărut" prin integrarea actelor pe care le conțineau în alte registre incomplete.

Precizăm că toate registrele care erau formate din acte pentru două sau mai multe localități au fost desfăcute pentru alcătuirea unor unități arhivistice specifice numai comunelor în discuție.

⁸⁴ Atunci când registrele de stare civilă nu conțineau actele aceleiași comune pe ani consecutivi, ci pe mai mulți ani cu pauze mai mari de doi ani între ei, ele au fost desfăcute pentru ca actele să fie reordonate din punct de vedere cronologic. În cazul în care un registru al unei comune era format din acte pe mai mulți ani consecutivi, acesta a fost lăsat în forma inițială. Pentru aceasta însă, credem că sunt necesare următoarele condiții: să nu necesite restaurare urgentă și să nu prezinte lipsuri care să poată fi completate cu acte descoperite în alte registre. În aceste situații, registrul era lăsat în forma inițială, chiar dacă anii pe care îi conținea nu erau consecutivi, iar actele nu au fost reordonate întotdeauna cronologic.

Precizăm că, în cazul în care un registru necesită restaurare, el este desfăcut pentru a se înlătura filele albe, căci acestea nu se restaurează. Neînlăturarea acestor file ar anula toate eforturile de conservare a acestor documente, cu atât mai mult cu cât valoarea lor este minimă. În plus, uneori, amânarea înlăturării filelor albe ar duce la efectuarea a două numerotări ale aceluiași registru: la inventariere și după efectuarea restaurării.

pentru a evita “îmbogățirea” registrelor de stare civilă ale unei localități cu registre aparținând altor comune⁸⁵.

După rezolvarea tuturor problemelor de fondare, arhivistul poate demara operațiunile de ordonare și inventariere.

Firește, se începe cu ordonarea registrelor pe localități și, în cadrul acestora, pe ani. Uneori, se poate continua cu ordonarea cronologică a actelor de stare civilă în cadrul registrelor, însă numai atunci când registrele de stare civilă au fost desfăcute ca urmare a fondării.

O regulă generală în realizarea acestei etape se impune totuși în situațiile în care în cadrul unui an avem mai multe acte de stare civilă pentru aceeași localitate. Astfel, acestea trebuie ordonate după cum urmează: la început, registrele cu acte de nașcuți, căsătoriți și morți⁸⁶, apoi, registrele de adopție, cele cu acte relative la căsătorie, precum și registrele de divorț. Urmează dosarele de căsătorie și, în final, certificatele (buletinele) de naștere, căsătorie sau moarte. Ordonarea actelor comunale de stare civilă se bazează pe criteriul evolutiv, dar și pe cantitatea și importanța fiecărui gen de documente în parte. Am considerat, așadar, că acele acte care se păstrează într-o pondere mai mare și sunt folosite cel mai mult trebuie să ocupe un număr de înregistrare în inventar cât mai mic. Trebuie remarcat că buletine (certificate) de stare civilă neeliberate de către autoritățile locale am întâlnit doar pentru comuna Brăiești.

Firește, dacă există mai multe registre cu acte de naștere, căsătorie și moarte pentru un anumit an, ordonarea lor se face respectându-se criteriul cronologic, iar atunci când registrele de naștere, căsătorie și moarte s-au păstrat în dublet numărul cel mai mic în inventar îl are registrul care conține cele mai multe acte, cu excepția cazurilor în care acest registru este foarte deteriorat.

---

⁸⁵ Se cuvine menționat aici cazul unui registru de ARC din 1885, care conținea doar actele din noiembrie ale unei comune, Deleni, pe care l-am descoperit între registrele comunei Giurgeni. Deși în județul Iași există o singură localitate cu acest nume, am căutat să ne convingem că este vorba de această comună. Deși scriul era ilizibil, iar actele nu se aflau într-o stare bună de conservare, am reușit să citim câteva toponime: Delini, Mânjești și Ogoești. Aceasta ne-a permis să identificăm acest registru ca aparținând comunei Deleni din județul Vaslui, așa încât am fost nevoiți să creăm un inventar pentru această localitate, care conține doar o u. a., 1/1885. O situație asemănătoare este și în cazul registrului 1/1865 al comunei Costești-Vaslui, unde era menționat doar numele localității, Costești, fără a fi precizat numele județului sau numele satelor componente ale localității. De asemenea, actele nu erau sigilate, iar filele de început și de final ale fasciculelor lipseau. Identificarea localității s-a făcut cu ajutorul actului C(13), unde era menționată locuința miresei, un sat din apropierea localității Costești din județul Vaslui, ceea ce a împiedicat comiterea unei erori prin inventarierea registrului la comuna Costești-Iași.

⁸⁶ În cazul existenței unui registru special pentru fiecare tip de asemenea acte, ordinea lor respectă ciclul natural al vieții, adică nașterea, căsătoria și moartea. Totodată, considerăm că în cadrul fiecărei localități registrele trebuie ordonate înaintea altor acte de stare civilă, deoarece ele sunt cele mai numeroase și mai importante documente de acest gen.

B. Inventarierea actelor comunale de stare civilă

Ca instrumente de evidență a registrelor păstrate la D.J.A.N. Iași, nu avem decât un inventar incomplet și care nu respectă conținutul actelor, întocmit de I. Costineasa, în 1952⁸⁷. La acesta se adaugă alte câteva inventare de preluare⁸⁸. Din păcate, pe lângă faptul că numărul lor este incomplet, ele păcătuiesc și sub aspectul formei și al conținutului, așa încât nu găsim două inventare de preluare identice. Ca atare, căutarea unui registru de stare civilă presupune în acest moment mai mult noroc decât știință. Având în vedere și faptul că ordonarea acestor acte este deficitară, necesitatea inventarierii lor este pe deplin justificată.

Datorită faptului că Legea comunală și-a pus amprenta asupra registrelor de stare civilă încă de la 1 ianuarie 1865, am integrat registrele parohiale de stare civilă din perioada 1 ianuarie-30 noiembrie în categoria registrelor comunale. Măsura este pe deplin justificată dacă avem în vedere că aceste registre, deși erau întocmite de preoții parohi, ele trebuia să fie verificate, autentificate și centralizate de primar pentru întreaga comună, așa încât, spre deosebire de actele precedente, ele erau păstrate la primărie. Apoi, dacă s-ar respecta aspectul formei acestor registre, rezultatul ar fi fragmentarea actelor unei localități pentru același an, prin ordonarea lor la instituțiile creatoare (parohiile satești și primăria locală).

După efectuarea acestor operațiuni, toate registrele trebuie numerotate și certificate, căci pentru marea lor majoritate această operațiune nu s-a făcut, ele fiind date în cercetare cu paginarea inițială, dar care adeseori nu mai corespunde realității, dat fiind faptul că unele acte s-au pierdut.

În cele din urmă, se efectuează completarea unui inventar pentru fiecare comună în parte, conform **inventarului tip model II**⁸⁹. Astfel, la prima rubrică a fost trecut numărul de ordine primit de registru în urma ordonării⁹⁰. Urmează vechiul număr al unității de păstrare, care este format, în cele mai multe cazuri, din numărul transportului, al opisului și al dosarului respectiv. Se menționează, de asemenea, cuprinsul documentului de stare civilă⁹¹. În coloana corespunzătoare anului sau a

---

⁸⁷ Nu putem preciza numărul acestui inventar, deoarece primele pagini lipsesc.

⁸⁸ Este înregistrat doar inventarul întocmit cu ocazia primei preluări (inv. nr. 573). Celelalte, fie că sunt sub formă de foi volante sau de volume, nu pot fi identificate printr-un număr de inventar.

⁸⁹ A se vedea Anexa nr. 1.

⁹⁰ Pentru fiecare an în parte, numărul de ordine al registrelor începe cu 1 și se încheie cu numărul ultimei u. a. din anul respectiv. Ca atare, pentru identificarea registrelor de stare civilă, este necesar numele comunei, numărul de ordine al registrului și anul dorit.

⁹¹ Astfel, pentru registrele de nașcuți, căsătoriți și morți, genurile de documente se trec unul sub altul, fiind urmate, între paranteze, de numărul actelor corespunzător fiecăruia în parte. În cazul actelor numerotate, se trec numerele originale, omițându-se numerele actelor care lipsesc. Dacă actele nu au fost numerotate de ofițerul stării civile, se dă numărul total al actelor păstrate. Pentru ele însă, în rubrica corespunzătoare anilor extremi, se dau, unul sub altul, intervalele de timp pentru care avem aceste acte. Eventualele lipsuri se consemnează, totodată, în rubrica de observații.

Apoi, pentru registrele de adopții și divorțuri, precum și pentru certificatele de naștere, căsătorie și moarte, se respectă aceleași principii.

anilor extremi, se trec anii pentru fiecare registru în parte, iar pentru documentele care nu au fost numerotate de către ofițerul stării civile, precum și pentru actele relative la căsătorie, se precizează lunile extreme. Se completează, ulterior, numărul filelor și, în rubrica "Observații", unde se trec lipsurile constatate, existența actelor fragmentare, precum și diferite situații particulare fiecărei localități în parte⁹². Marginal, în dreptul fiecărui registru, am consemnat starea de conservare a u. a. inventariate.

După finalizarea inventarului, este necesară alcătuirea unui tabel sinoptic cu evoluția administrativă a fiecărei localități în parte, conform Anexei nr. 2.

În urma operațiunilor menționate mai sus asupra registrelor de stare civilă, chiar dacă ele nu sunt încheiate, putem preciza că nicio localitate din județul Iași nu deține toate actele de stare civilă consemnate inițial în registre. Adeseori lipsesc chiar registre pentru mai mulți ani. Lipsurile sunt, uneori, justificate, deoarece comunele respective au intrat în componența altor localități sau registrele lor au suferit distrugerii involuntare, în urma războiului sau ca urmare a unor calamități (incendii, inundații etc.). Totuși, cele mai multe lipsuri din registrele de stare civilă nu se justifică (actele unor comune sunt legate în registrele altor localități, registre greșit

---

Dacă în registrele de nașcuți, căsătoriți și morți întâlnim acte de adopție sau de divorț (de obicei aceste acte sunt integrate între actele de nașcuți, respectiv între cele de căsătoriți), acest lucru se precizează în inventar, arătându-se numărul sub care au fost înregistrate sau pagina unde au fost transcrise.

În cazul registrelor care conțin acte relative la căsătorie, la conținutul unității de păstrare nu se dă numărul actelor, ci se specifică lunile extreme pentru care avem astfel de acte.

Dosarele de căsătoriți primesc, ca număr de ordine, numerele de final din cadrul actelor de stare civilă ale unei localități pentru un anume an, menționându-se la conținutul unității de păstrare numărul original al dosarului și persoanele căsătorite.

⁹² Dintre numeroasele situații, menționăm: neînregistrarea actelor în ordine cronologică [a se vedea D.J.A.N. Iași, Colecția Stare civilă, actele M(24-26) și (48) din registrul 1/1877 al comunei Mogoșești-Roman sau actele de C din registrele 1/1868 și 1/1869 ale comunei Rădeni], nelegarea actelor în registru în ordine cronologică (a se vedea Ibidem, actele N din registrul 1/1883 al comunei Lupești-Covurlui), înregistrarea ulterioară în actele de căsătorie, printre rânduri, a actelor de divorț ale persoanelor căsătorite inițial [a se vedea Ibidem, actele C(13) și (19) din registrul 1/1878 al comunei Mogoșești-Roman], necompletarea unor registre (a se vedea Ibidem, registrul 4/1869 ARC al comunei Rădeni), modificarea unor date din actele de stare civilă fără anularea actelor [a se vedea Ibidem, actul N(1) din registrul 5/1867 al comunei Mircești are numele copilului schimbat din Botezatu Ecaterina în Botezatu Maria; apoi, în registrul 1/1874 al aceleiași comune, actul N(76) are modificat numele copilului din Mihai în Ileana], însoțirea actelor de căsătorie de actele doveditoare în vederea oficierei ei [a se vedea Ibidem, acte de C din registrele 1/1868 sau 3/1869 ale Comunei Mircești], înregistrarea greșită a unor acte în anul precedent [a se vedea Ibidem, actul N(1) din registrul 1/1872 al comunei Mircești], existența unor acte de adopție sau de divorț în cadrul actelor de N, respectiv de C ale unei comune [a se vedea Ibidem, registrul 2/1874 al comunei Mircești] precum și actele anulate [a se vedea Ibidem, actul N (1bis) din registrul 1/1868, care este anulat, fiind de moarte].

identificate și integrate altor comune, necompletarea unor acte de către ofițerul stării civile⁹³ etc.).

Totodată, estimăm că, în ansamblu, circa 30-40% dintre registrele păstrate la D.J.A.N. Iași necesită numai legare, circa 20% restaurare, iar 10% restaurare urgentă.

Prin urmare, deși operațiunile menționate mai sus necesită un volum mare de muncă și de timp, rezultatul lor va pune la dispoziția cercetătorilor un instrument de evidență care le va ușura munca. De fapt, credem că inventarul final al Colecției de stare civilă, însoțit de un tablou sinoptic cu evoluția administrativă a localităților din județ, va fi un instrument de lucru care se poate publica. În plus, neavenita pregătire pentru microfilmare a acestui fond se va limita doar la precizarea fișelor care nu se microfilmează.

Concluzii

Apărute în zorii epocii moderne, din necesități practice și politice, registrele de stare civilă au fost, în permanență, în atenția autorităților. Astfel, acestea au căutat să perfecționeze continuu întocmirea lor. Acesta este un motiv pentru care sarcina redactării lor a trecut de la preoții parohi la primarii comunelor.

În Principatele Unite, transformarea corespunde domniei lui Cuza, în timpul căreia s-au făcut cei mai mulți pași în acest sens. Cei mai importanți sunt adoptarea Legii comunale (31 martie 1864) și a Codului Civil "Al. I. Cuza" (4 decembrie 1864). Astfel, modificarea radicală a vechilor registre parohiale în registre comunale de stare civilă se manifestă vizibil începând cu 1 ianuarie 1865. Chiar dacă în perioada 1 ianuarie-30 noiembrie 1865 s-au folosit vechile formulare, acestea erau verificate, certificate și centralizate de către primarul localității. Uneori, și pentru anul 1864 întâlnim această procedură, însă numărul registrelor este redus. Apoi, există o dificultate tehnică suplimentară, legată de faptul că unele sate care urmau să fie reședințe comunale în 1864 au fost înglobate în anul următor în alte localități. Schimbarea tipologiei registrelor de stare civilă a fost încheiată odată cu intrarea în vigoare a noului Cod Civil (1 decembrie 1865).

Datorită importanței practice și științifice particulare pe care o prezintă, aceste registre sunt folosite frecvent. Din păcate însă, fondarea, ordonarea și inventarierea lor este extrem de deficitară. Situația este cu atât mai regretabilă cu cât ea datează încă de la primele preluări de acest gen de către Arhivele Statului. Din mărturiile oculare, această stare de lucruri se pare că este comună mai multor direcții județene. Astfel, pentru aproape fiecare localitate cu mai multe registre se întâlnesc situații dintre cele mai bizare (registre cu acte pentru mai multe localități și ani, registre în cutiile altor comune, acte necompletate etc). Chiar dacă operațiunile menționate necesită un volum mare de muncă și timp, totuși, în final, ar trebui să

---

⁹³ Remarcăm cazul reg. 2/1868 al comunei Feredeieni, unde, după actele de N (1-3), urmează 13 pagini necompletate. La final, este înregistrat actul de N (27). Această situație a fost cauzată de lipsa primarului comunei, survenită fie în urma unui deces, fie în urma unei decizii administrative.

rezulte un instrument de lucru ce va putea fi utilizat deopotrivă de arhiviști, arhivari, dar, mai ales, de către cercetători. Din acest considerent, există posibilitatea publicării lui într-o revistă de specialitate.

În sfârșit, în temeiul propriei experienței dobândite în timpul desfășurării operațiunilor arhivistice de bază (fondare, ordonare și inventariere) la această colecție de la D.J.A.N. Iași și a îmbogățirii ei prin noi preluări, considerăm că aceasta nu trebuie desființată sau fragmentată, deoarece actele pe care le conține nu sunt definitorii pentru instituțiile care le-au creat. Apoi, o astfel de inițiativă ar crea haos printre aceste acte identice, ceea ce ar îngreuna folosirea lor de către arhiviști, arhivari și cercetătorii interesați de această colecție. În plus, în cadrul acestei colecții se respectă principiul respectului creatorului de fond, principiu ridicat la rang de axiomă de către criticii acestei forme de organizare pentru documente asemănătoare, dar cu o proveniență multiplă în Arhivele Naționale.

Totodată, propunem spre dezbateră colegilor interesați maniera folosită de noi în prelucrarea Colecției de stare civilă de la D.J.A.N. Iași, în condițiile în care *Normele tehnice* sunt sintetice și nu răspund problemelor întâlnite în activitatea practică. Este posibil ca, în urma acestei dezbateri, să rezulte o primă normă unitară de prelucrare a acestor documente, valabilă nu numai în cadrul Arhivelor Naționale, dar și la Primării sau la Consiliile județene.

Model de completare a inventarului actelor de stare civilă ale unei localități

Comuna A

Nr. ord.	Nr. vechi al u. p.	Conținutul unității de păstrare	Anul/anii extremi	Nr. file	Observații	Stare de conservare
1.	Tr. 1819 Op. I 2083 Nr. 1324	N (1-20) C (1-12) M (1-8) <pentru parohia satelor A și B>	1865 <1 ian.-1 dec.>	34	-	b.
2.	-	N (1-7) C (1) M (1-15) <pentru parohia satelor C și D>p	1865 <1 ian.- 1 dec.>	15	-	leg.
3.	Tr. 1819 Op. I 2083 Nr. 1326	N (1-5) M (1) <Parohia satului E>	1865 <1 ian.- 1 dec.)	8	Nu s-au oficiat acte de C	r.
1.	Tr. 1819 Op. I 2083 Nr. 1326	N (2 acte) M (5 acte) N (1-38) (41-48) C (1-15) M (1-28) ARC	1865 <dec> <dec> 1866 <ian.-nov.>	94	Lipsă acte N 1866 (39-40)	r. u.
1.	-	N (49-50) C (15-18) M (29-54)	1866	44	-	r.
1.	Tr. 1819 Op. I 2083 Nr. 1329	N (5 acte) C (2 acte) M (8 acte)	1867 <ian.-mart.> <ian.-nov.> <ian.-apr.>	66	-	b.

2.	Tr. 1819 Op. I 2083 Nr. 1327	N (15 acte) C (1 act) M (10 acte)	1867 <mart.-dec.> <nov.> <apr.-dec.>	66	-	b.
3.	-	N (2 acte) C (2 acte) M (8 acte) <Dublet parțial pentru 1/1867>	1867 <ian.> <ian.-nov.>	53	Lipsă acte N (31 ian.-27 dec.) C (10 nov.) M (27 apr.-31 dec.)	r. u.
1	Tr. 1819, Op. I 2083 Nr. 1322	N (1-5) (8-56) C (1-10) M (1-40)+tr. 562	1868	66	Lipsă acte N (86- 7)	b.
2	-	N (57-60) C (11-20) M (41-80)	1868	65	-	leg.
3	-	C (21)	1868	10	-	b
4	-	M (81-120)	1868	40	Lipsă acte M (dec.)	r.
5	-	N (8-60) C (1-20) M (1-80) <Dublet parțial pt. 1-2/1968>	1868	98	Lipsă acte N (1-7) C (21) M (81-dec.)	
6	-	ARC	1868 <ian.-nov.>	66	-	b.
7	-	Div. (1-2)	1868	6	-	b.
8	-	Ad (1)	1868	10	-	leg.
9	-	Ds. C nr. 2 (Vasile Nedelcu și Maria Gheorghiu)	1868	8	-	leg.
10	-	Ds. C nr. 8 (Gheorghe Ciubotaru și Ileana Prăjină)	1868	9	-	leg.
11	-	Certificate N (1-3) (8-10)	1868	6	Lipsă acte N (4-7) (11-60)	leg.
12	-	Buletine de C (1-21)	1868	21	-	leg.
		Începând cu data de 1 ian. 1869 localitatea a fost înglobată în com. X				

ANEXA nr. 2

Tablou sinoptic al evoluției administrative a localităților cu registre de stare civilă la D.J.A.N. Iași

COMUNA	SAT AL COMUNEI (ÎN PERIOADA)						
ALBEȘTI-FĂLCIU¹ (VS)²	Albești (1864-1929)	Oltenești (1929-1931)	Albești (1931-1950)	Cornii- Albești (1950- 1956)	Albești (1956-)		
ALBEȘTI-IAȘI	Albești (1864-1865)	Brăiești (1865-1929)	Lungani (1929-1932)	Brăiești (1932-)			
ALEXANDRU I. CUZA	Cuza Vodă (1886-1895)	Miclăușeni (1895-1896)	Vasile Alecsandri (1929-1948)	Al. I. Cuza (1948-)			
ANDRIEȘENI	Iepureni (1865-1876)	Șipotele (1876-1887)	Iepureni (1887-1908)	Andrieșeni (1908-)			
ARONEANU (ARON VODĂ)	Rediul Aldei (1865-1871)	Copou (1871-1908)	Aroneanu (1908-)				
AVEREȘTI FĂLCIU (VS)	Averești (1864-1929)	Stroiești (1929-1931)	Averești (1931-1968)	Bunești- Averești (1968-)			

¹ Arată județul de care această comună a aparținut în momentul funcționării sale ca localitate distinctă.² Precizează județul din care această localitate face parte în momentul de față.

BĂCEȘTI-ROMAN (VASLUD)	Băcești Târgul Băcești (1864-1876)	(2ss.) Băcești (1876-1939)	(s. unificat) Băcești (1939-)				
BAZGA	Bazga (1865-31 dec. 1874)	Răducă- neni (1 ian. 1875-30 sept. 1876)	Bazga (1 oct. 1876-1893)	Răducă- neni (1893-)			
BĂDĂRĂI (BT)	Bădărăi- Răzeși (1864-1865)	Bădărăi (1865-1871)	Bivolari (1871-1925)	Tabăra (1925- 1929)	Bivolari (1929- 1950)	Sânta Maria (1950-)	
BĂDENI	Bădeni (1864-1908)	Ceplenița (1908-1909)	Scobiști (1909-1925)	Bădeni (1925- 1929)	Scobiști (1929- 1932)	Bădeni (1932- 1956)	Scobiști (1956-)

Lista de prescurtări folosite la inventariere

Ad - adopții
ARC - acte relative la căsătorie
b - bine conservat
C - căsătoriți
Div - divorțați
ds - dosar
leg - necesită legare
M - morți
N - născuți
Op. - opis
r - necesită restaurare
reg - registru
r. u. - necesită restaurare urgentă
Tr - Transport
tr - transcriere

Summary

Civil Status Collection-between Achievements and Desideratum. The Village Records of Civil Status from Iași County Branch of National Archives

Emerging at the dawn of modern era of practical and political reasons, the civil records have been constantly in the attention of authorities, which have thus permanently sought to improve them. It is one of the reasons why their drafting and filling no longer belong to priests, but to village mayors.

In the Principalities (Moldavia and Wallachia), the transformation matches the Cuza ruling, when many steps were taken in this direction. The most important are: passing the bill of March 31, 1864 on towns and villages (*Legea comunală*) and *Al. I. Cuza Civil Code* (December 4, 1864). Therefore, the radical change of the old parish civil registers became clearly visible on January 1, 1865. Although between January 1 and November 30, 1864 the old forms were used, they were verified, certified and centralised by the mayor of the village/town. This procedure was still used at times in 1864, but the number of registers is smaller. Then, there is an additional technical difficulty related to the fact that some villages that were to be ranked as central villages in 1864 merged with other villages in the following year. The change of civil registers was closed together with the enactment of the new civil code (December 1, 1865).

Due to the particular practical and scientific significance, these registers are frequently used. Unfortunately, their arrangement at fonds level, their arrangement at register level, and listing is extremely difficult. This situation is ever more regretful as it dates from the first transfers of such records to the State Archives. Testimonies show that this state of affairs is common to many county branches of the National Archives of Romania. Hence, for almost each town or village sharing several registers, we encounter some of the most bizarre situations (registers with records extending on several years and villages, registers in the boxes of other villages, incomplete records, etc.) Therefore, in order to alleviate the processing of this collection and to convey uniformity in the civil register processing method, especially in the former Kingdom, we subject to the attention of the interested parties – for debate – an archival processing pattern of this type of records, a model that is currently being applied within the Civil Records Collection of Iași County. At the same time, during the debate on the civil register arrangement and listing method, we underlined some of the problems we had to deal with while performing these archival activities and the technical solutions we adopted. Although the abovementioned activities

require a great amount of time and work, the outcome should be a working tool that can be used by both archivists and researchers. Also, based on this debate, a uniform processing standard will be drafted, being valid not only for the National Archives, but also for town-halls and county councils.

During the debate, we equally analysed the causes that determined the advent of this type of records, and presented how the Civil Records Collection was created at the National Archives of Iași.

Finally, based on the experience gained while performing these basic archival operations (arrangement at fonds level, arrangement at register level, listing) for this collection, and enriching it with new transfers, we consider that it must not be dissolved or fragmented because the records it keeps do not define the organisations that created them. Then, such an initiative would cause chaos among these identical records, fact that would burden their use by archivists and researchers. Moreover, within this collection the principle of fonds integrity is respected, a principle ranked as axiom by the critics of this type of arrangement for similar records kept by the National Archives, but of multiple appartenance.